

DUŠEVNÍ, PRŮMYSLOVÉ A OBCHODNÍ VLASTNICTVÍ

Duševním vlastnictvím se rozumí všechna výhradní práva přiznaná k duševním výtvorům. Dělí se na dvě kategorie: průmyslové vlastnictví, které zahrnuje vynálezy (patenty), ochranné známky, průmyslové vzory a modely a zeměpisná označení, a autorské právo, které zahrnuje umělecká a literární díla. Od roku 2009, kdy vstoupila v platnost Smlouva o fungování Evropské unie, má EU výslovnou pravomoc přijímat předpisy i v oblasti práv duševního vlastnictví (článek 118).

PRÁVNÍ ZÁKLAD

Články 114 a 118 Smlouvy o fungování Evropské unie (SFEU).

CÍLE

Práva duševního vlastnictví se sice řídí různými vnitrostátními právními předpisy, podléhají však rovněž právním předpisům EU. Článek 118 SFEU stanoví, že v rámci vytvoření a fungování vnitřního trhu přijmou Evropský parlament a Rada řádným legislativním postupem opatření k vytvoření unijních práv duševního vlastnictví, která zajistí jejich jednotnou ochranu v celé EU, a k zavedení centralizovaného režimu pro vydávání povolení, koordinaci a kontrolu na úrovni EU. Hlavní cíl legislativní činnosti Evropské unie v této oblasti spočívá v harmonizaci některých konkrétních aspektů práv duševního vlastnictví vytvořením jednotného evropského systému, jako je tomu již v případě ochranné známky EU a průmyslových vzorů EU a jak tomu bude v případě patentů. Za správu ochranných známek EU a průmyslových vzorů EU odpovídá [Úřad Evropské unie pro duševní vlastnictví](#) (EUIPO).

DOSAŽENÉ VÝSLEDKY

A. Harmonizace právní úpravy

1. Ochranné známky, průmyslové vzory a modely

Právní rámec EU pro ochranné známky je založen na čtyřúrovňovém systému, v němž na první úrovni vedle sebe existují vnitrostátní systémy ochranných známek harmonizované [směrnicí Evropského parlamentu a Rady 2008/95/ES](#) ze dne 22. října 2008, kterou se sblíží právní předpisy členských států o ochranných známkách. Další úrovně ochrany v EU mohou představovat ochranná známka Beneluxu, ochranná známka EU, která byla zavedena v roce 1994 a mezinárodní ochrana. [Nařízení Evropského parlamentu a Rady \(EU\) 2015/2424](#) ze dne 16. prosince 2015, kterým se mění nařízení Rady (ES) č. 207/2009 a nařízení Komise (ES)

č. 2868/95, kterým se provádí nařízení Rady (ES) č. 40/94 o ochranné známce Společenství a zrušuje nařízení Komise (ES) č. 2869/95 o poplatcích placených Úřadu Evropské unie pro duševní vlastnictví (EUIPO), zjednodušuje vnitrostátní a unijní právní předpisy v oblasti ochranných známek a zlevňuje a urychluje zápis ochranných známek v EU a činí tento postup spolehlivějším a předvídatelnějším, a tak posiluje právní jistotu nositelů těchto práv.

[Směrnice 98/71/ES](#) ze dne 13. října 1998 sblíží vnitrostátní právní předpisy v oblasti právní ochrany (průmyslových) vzorů. (Pozměněné) [nařízení Rady \(ES\) č. 6/2002](#) ze dne 12. prosince 2001 zavádí systém Společenství na ochranu (průmyslových) vzorů a modelů. [Rozhodnutí Rady č. 2006/954/ES](#) a [nařízení Rady \(ES\) č. 1891/2006](#), obě ze dne 18. prosince 2006, propojují unijní systém zápisu (průmyslových) vzorů nebo modelů s mezinárodním systémem zápisu průmyslových vzorů a modelů Světové organizace duševního vlastnictví (WIPO).

2. Autorské právo a práva s ním související

Autorské právo zajišťuje platby autorům, skladatelům, umělcům, filmařům a dalším osobám a ochranu jejich děl. Digitální technologie zásadně změny způsob, kterým je tvůrčí obsah produkován, distribuován a zpřístupňován.

a. Autorské právo

[Směrnice 2001/29/ES](#) ze dne 22. května 2001 o harmonizaci určitých aspektů autorského práva a práv s ním souvisejících v informační společnosti přizpůsobila právní předpisy upravující autorské právo a práva s ním související technologickému vývoji, avšak nyní již zaostává za mimořádně rychlým rozvojem digitálních technologií, např. pokud jde o distribuci televizních a rozhlasových pořadů a přístup k nim, kdy 49 % uživatelů internetu v EU (podle odhadů Eurostatu) využívá online přístup k hudbě, audiovizuálnímu obsahu a hrám. Na úrovni EU je proto zapotřebí zavést harmonizované právní předpisy v oblasti autorského práva pro spotřebitele, tvůrce i společnosti

[Směrnice Evropského parlamentu a Rady \(EU\) 2019/790](#) ze dne 17. dubna 2019 o autorském právu na jednotném digitálním trhu zajišťuje ochranu autorského práva vydavatelů tisku a spravedlivou odměnu za obsah chráněný autorským právem. Internetové platformy totiž na svých stránkách dosud nenesly právní odpovědnost za využívání a nahrávání obsahu, na něž se vztahuje ochrana podle autorského práva. Nové požadavky se netýkají nekomerčního nahrávání děl chráněných autorským právem do internetových encyklopedií, jako je např. Wikipedia.

[Směrnice „CabSat“ EU/2019/789](#) ze dne 17. dubna 2019 (o družicovém vysílání a kabelovém přenosu) má za cíl rozšířit počet televizních a rozhlasových programů, které budou spotřebitelům v EU k dispozici online. Uživatelé stále častěji očekávají, že budou mít neustále a kdekoli přístup k televiznímu a rozhlasovému vysílání. Vysílací společnosti proto souběžně s tradičním vysíláním rozšiřují svou nabídku služeb online. Směrnice zavádí zásadu země původu, což má usnadnit udělování licencí k právům na určité programy, které vysílací společnosti nabízejí na svých internetových platformách (např. služba souběžného vysílání nebo zpětného zhlédnutí). Vysílací společnosti budou povinny získat v zemi EU, v níž se nachází jejich sídlo (tj. v zemi původu), povolení k autorským právům, aby mohly rozhlasové pořady, televizní zpravodajství,

pořady sledující aktuální dění a tvorbu, kterou plně financují ve vlastní produkci, zpřístupnit na internetu ve všech zemích EU.

[Směrnice 2017/1564](#) ze dne 13. září 2017 o některých povolených způsobech užití některých děl a jiných předmětů chráněných autorským právem a právy s ním souvisejícími ve prospěch osob nevidomých, osob se zrakovým postižením nebo osob s jinými poruchami čtení usnadňuje přístup ke knihám a dalším tištěným materiálům ve vhodném formátu a jejich oběh na vnitřním trhu.

[Nařízení \(EU\) 2017/1128](#) ze dne 14. června 2017 o přeshraniční přenositelnosti online služeb poskytujících obsah v rámci vnitřního trhu má zajistit, aby spotřebitelé, kteří nakupují filmy, sportovní přenosy, hudbu, elektronické knihy a hry nebo jsou jejich odběrateli, měli zajištěn přístup k těmto produktům při cestách do ostatních členských států EU.

b. Doba ochrany autorského práva a práv s ním souvisejících

Ochrana těchto práv trvá po celou dobu života autora či tvůrce a dále 70 let po jeho smrti. [Směrnice 2011/77/EU](#), kterou se mění směrnice 2006/116/ES o době ochrany autorského práva a určitých práv s ním souvisejících, prodloužila ochranu autorského práva v případě interpretů a zvukových záznamů z 50 na 70 let od pořízení záznamu a v případě hudebních autorů, jako jsou skladatelé a textaři, na 70 let od jejich smrti. Doba 70 let se pro ochranu zvukových záznamů stala mezinárodním standardem. V současné době chrání 64 zemí po celém světě zvukové záznamy po dobu 70 let nebo ještě déle.

c. Počítačové programy a databáze

[Směrnice 91/250/EHS](#) členským státům uložila ochranu počítačových programů autorským právem obdobně, jako je tomu u literárních děl ve smyslu Bernské úmluvy o ochraně literárních a uměleckých děl. Tato směrnice byla kodifikována [směrnici Evropského parlamentu a Rady 2009/24/ES](#). [Směrnice 96/9/ES](#) poskytuje právní ochranu databázím, přičemž databáze je vymezena jako „soubor děl, údajů nebo jiných nezávislých prvků, které jsou systematicky nebo metodicky uspořádány a které jsou jednotlivě přístupné elektronickými nebo jinými prostředky“.. Tato směrnice stanoví ochranu databází jak autorským právem, které se vztahuje na duševní tvorbu, tak i zvláštním právem ochraňujícím investici (ve formě finančních či lidských zdrojů, úsilí či energie) do pořízení, ověření nebo prezentace obsahu databáze.

d. Kolektivní správci

Pro šíření obsahu a služeb s tím spojených, které jsou chráněny různými právy, je třeba získat licenci na tato práva od různých nositelů autorského práva a práv s ním souvisejících. Nositelé práv svěřují svá práva kolektivnímu správci, který je spravuje jejich jménem. Organizace kolektivní správy je povinna tato práva spravovat, ledaže by uvedla objektivní důvody, pro které je odmítá spravovat. Nositelé práv mají možnost pověřit správou svých práv nezávislé správce práv. Jedná se o komerční subjekty, které se odlišují od organizací kolektivní správy mimo jiné i tím, že nositelé práv nejsou jejich vlastníky, ani tyto subjekty nekontrolují. Parlament a Rada přijaly dne 26. února 2014 [směrnici 2014/26/EU](#) o kolektivní správě autorského práva a práv s ním souvisejících a udělování licencí pro více území k právům k užití hudebních děl online na vnitřním

trhu, která stanoví požadavky kladené na organizace kolektivní správy, jež mají zajistit vysokou úroveň správy, finančního řízení, transparentnosti a podávání zpráv. Tato směrnice má zaručit, aby nositelé práv měli možnost zasahovat do správy svých práv, a předjímá lepší fungování organizací kolektivní správy pomocí celoevropských norem.

Členské státy musí zajistit, aby organizace kolektivní správy jednaly v nejlepším zájmu nositelů práv, jejichž práva zastupují, a neukládaly jim žádné povinnosti, které nejsou objektivně nezbytné pro ochranu jejich práv a zájmů nebo pro účinnou správu jejich práv.

3. Patenty

Patent je majetkovým právem, které lze udělit pro jakýkoli vynález technického charakteru, pokud se jedná o vynález nový, který obsahuje inovační prvek a je průmyslově využitelný. Majitel patentu může zabránit jiným osobám, aby vyráběly, používaly či prodávaly příslušný vynález bez jeho povolení. Patent pobízí společnosti k nezbytným investicím do inovací a podněcuje jednotlivce a společnosti k tomu, aby své zdroje vynakládali na výzkum a vývoj. V Evropě lze technické inovace chránit buď vnitrostátními patenty, které udělují příslušné vnitrostátní orgány, či evropskými patenty, které centrálně uděluje [Evropský patentový úřad](#). Tento úřad je výkonnou částí Evropské patentové organizace, jejímiž členy je aktuálně 38 států. Samotná EU jejím členem není.

Po řadě let jednání mezi členskými státy schválily Evropský parlament a Rada v roce 2012 právní základ pro evropský patent s jednotným účinkem (jednotný patent). Mezinárodní smlouva mezi členskými státy tak zřizuje jednotnou a specializovanou jurisdikci vztahující se na patenty.

Cesta ke [skutečnému evropskému patentu](#) se otevřela poté, co Soudní dvůr ve svém rozsudku ze dne 5. května 2015 ve věcech C-146/13 a C-147/13 potvrdil „patentový balíček“. Dosavadní režim bude existovat souběžně s novým systémem až do zřízení [Jednotného patentového soudu](#).

Jednotný patent udělený Evropským patentovým úřadem bude poskytovat jednotnou ochranu se stejným účinkem ve všech zemích, které se této spolupráce účastní. Podniky budou mít možnost chránit své vynálezy prostřednictvím jednotného patentu ve všech členských státech EU. Rovněž budou moci jednotné patenty napadnout či bránit v rámci jediného soudního řízení vedeného před Jednotným patentovým soudem, který by měl podle návrhu sídlit v Londýně, Mnichově a Paříži. Tím se celý systém zjednoduší a ušetří se náklady na překlady. Poté, co červnu 2016 proběhlo ve Spojeném království referendum o vystoupení z EU, čelí nicméně nový systém vážným pochybnostem ohledně toho, zda země, která není členským státem EU, může být smluvní stranou dohody o Jednotném patentovém soudu (UPCA). Kromě toho tato dohoda jasně stanoví přednost práva EU (článek 20 dohody UPCA) a závaznost rozhodnutí Soudního dvora Evropské unie týkající se Jednotného patentového soudu, tedy i pro Spojené království.

4. Obchodní tajemství

V praxi existuje zásada zachování důvěrnosti informací již po několik staletí. V řadě zemí jsou k dispozici právní nástroje na ochranu obchodního tajemství, ať již je

toto tajemství vymezeno coby součást práv duševního vlastnictví, či nikoli. Úroveň ochrany důvěrných informací však nelze srovnávat s jinými oblastmi práva týkajícího se duševního vlastnictví, jako jsou například patenty, autorská práva a ochranné známky. Ochrana obchodního tajemství se mezi jednotlivými zeměmi odlišuje ještě více než v jiných oblastech práva duševního vlastnictví, a stejně je tomu i v případech uplatňovaných přístupů. Právní rámec tvoří v této oblasti velmi pestrá mozaika, ale od roku 2016 existuje právní rámec EU, konkrétně [směrnice Evropského parlamentu a Rady \(EU\) 2016/943](#) o ochraně nezveřejněného know-how a obchodních informací (obchodního tajemství) před jejich neoprávněným získáním, využitím a zpřístupněním

5. Boj proti padělání

Odhaduje se, že do EU jsou dováženy padělané a plagiátorské výrobky v hodnotě asi 85 miliard EUR (představují až 5 % celkového dovozu). Obchod s plagiátorským zbožím představuje až 2,5 % světového obchodu v hodnotě až 338 miliard EUR, způsobuje tak vysoké ztráty držitelům práv, vládám a celým ekonomikám.

Protože odlišné systémy sankcí v jednotlivých členských státech ztěžují účinný boj proti padělání a pirátství, Evropský parlament a Rada nejprve přijaly [směrnici 2004/48/ES](#) o dodržování práv duševního vlastnictví. Tato směrnice má posílit boj proti pirátství a padělání sblížením vnitrostátních právních systémů tak, aby byla zajištěna vysoká, rovnocenná a stejnorodá úroveň ochrany duševního vlastnictví na vnitřním trhu, a stanoví občanskoprávní a správní opatření, řízení a nápravná opatření. [Nařízení \(EU\) č. 608/2013](#) o vymáhání práv duševního vlastnictví celními orgány stanoví pro celní orgány procesní pravidla upravující vymáhání práv duševního vlastnictví ve vztahu ke zboží, které podléhá celnímu dohledu nebo celní kontrole.

B. Teorie „vyčerpání“ práv

1. Definice

Jedná se o teorii, podle níž se vlastník práva průmyslového nebo obchodního duševního vlastnictví chráněného zákonem jednoho členského státu nemůže tohoto práva dovolávat, aby zabránil „dovozu výrobku, který byl uveden do oběhu v jiném členském státě“. Tato zásada se vztahuje na všechny oblasti průmyslového vlastnictví.

2. Omezení

Teorie vyčerpání práv EU neplatí v případě prodeje padělaného výrobku nebo prodeje výrobků prodávaných mimo Evropský hospodářský prostor (článek 6 Dohody o obchodních aspektech práv k duševnímu vlastnictví – TRIPS). V roce 1999 Evropský soudní dvůr v rozsudku ve věci Sebago Inc. a Ancienne Maison Dubois & Fils SA v. GB-Unic SA (C-173/98) rozhodl, že členské státy nemohou ve vnitrostátním právu stanovit vyčerpání práv vyplývajících z ochranné známky v případě výrobků uvedených na trh v nečlenských zemích.

3. Hlavní právní akty v této oblasti

- [směrnice Evropského parlamentu a Rady 2006/115/ES](#) ze dne 12. prosince 2006 o právu na pronájem a půjčování a o některých právech v oblasti duševního vlastnictví souvisejících s autorským právem,

- [směrnice Rady 93/83/EHS](#) ze dne 27. září 1993 o koordinaci určitých předpisů týkajících se autorského práva a práv s ním souvisejících při družicovém vysílání a kabelovém přenosu,
- [směrnice Evropského parlamentu a Rady 2001/84/ES](#) ze dne 27. září 2001 o právu na opětný prodej ve prospěch autora originálu uměleckého díla.

C. Aktuální judikatura Soudního dvora Evropské unie

V roce 2012 Soudní dvůr ve svém rozsudku ve věci SAS ([C-406/10](#)) potvrdil, že podle směrnice 91/250 se autorskopravní ochrana vztahuje pouze na vyjádření počítačového programu a že ochrana podle této směrnice se nevztahuje na myšlenky a zásady, na kterých je založena logika, algoritmy a programovací jazyky (bod 32 rozsudku). Soudní dvůr zdůraznil, že ani funkce počítačového programu ani programovací jazyk či formát datových souborů užívaných počítačovým programem za účelem využití některých z jeho funkcí nepředstavují formu vyjádření tohoto programu ve smyslu čl. 1 odst. 2 směrnice 91/250 (bod 39 rozsudku).

V rozsudku ve věci [C-160/15](#) GS Media BV v. Sanoma Media Netherlands BV Soudní dvůr prohlásil, že umístění hypertextových odkazů na internetové stránce na chráněná díla, která jsou volně dostupná na jiné internetové stránce bez souhlasu nositele autorského práva, nepředstavuje „sdělování veřejnosti“, pokud osoba, která tyto odkazy umístila, tak nekonala za účelem dosažení zisku a nevěděla o protiprávní povaze zveřejnění těchto děl.

Soudní dvůr ve svém rozsudku ve věci [C-484/14](#) ze dne 15. září 2016 dospěl k názoru, že bezplatné zpřístupnění bezdrátové sítě veřejnosti s cílem upozornit zákazníky na zboží a služby v obchodě představuje „služby informační společnosti“ ve smyslu příslušné směrnice, a potvrdil, že za určitých podmínek poskytovatelé zprostředkovávající přístup ke komunikační síti za to nenesou odpovědnost. Nositelé autorského práva se proto nemohou domáhat náhrady škody na základě toho, že připojení k této síti bylo třetími osobami použito k porušení jejich práv. Zabezpečení internetového připojení heslem zajišťuje rovnováhu mezi právy duševního vlastnictví nositelů práv na jedné straně a svobodou podnikání poskytovatelů připojení a právem na informace uživatelů sítě na druhé straně.

ÚLOHA EVROPSKÉHO PARLAMENTU

Duševní vlastnictví vytváří přidanou hodnotu pro evropské podniky a ekonomiky. Jeho jednotná ochrana a vymáhání přispívají k povzbuzení inovací a hospodářského růstu. Parlament proto usiluje o harmonizaci práv duševního vlastnictví vytvořením jednotného evropského systému, který by fungoval paralelně s vnitrostátními systémy, jako je tomu v případě ochranné známky EU, průmyslových vzorů EU a evropského jednotného patentu.

V různých usneseních o právech duševního vlastnictví, a zejména o právní ochraně databází, biotechnologických vynálezů a autorských práv, se Parlament zasazoval o postupnou harmonizaci těchto práv. Rovněž se postavil proti patentování částí lidského těla. Dne 27. února 2014 Parlament přijal usnesení z vlastního podnětu o poplatku za kopírování pro osobní potřebu (právo na pořizování kopií zákonně

nabytého obsahu pro vlastní potřebu), neboť v důsledku technologického pokroku výrazně vzrostl ekonomický význam digitálního kopírování pro osobní potřebu. Parlament se také velmi aktivně podílel na návrhu smlouvy Světové organizace duševního vlastnictví [o výjimkách z autorského práva pro osoby se zrakovým postižením](#) (tzv. marrákešská smlouva).

Parlament v rámci přípravy důkladného přepracování unijních pravidel autorského práva přijal v září 2018 zprávu, která obsahuje řadu důležitých doporučení ke všem nyní projednávaným záležitostem. Dva roky probíhala vášnivá veřejná diskuse především o článcích 11 a 13 návrhu směrnice o autorském právu na jednotném digitálním trhu. Vyústila hlasováním Parlamentu, který podpořil úsilí o vytvoření nového práva, které by mediálním domům umožnilo zpoplatnit obsah určitých velkých zpravodajských platforem, a práva, které by usnadňovalo prověřování případů porušení autorských práv na internetu. Kreativní průmysl byl tímto rozhodnutím potěšen, zatímco zástupci technologických společností jej rezolutně odmítli. Hlasování Parlamentu opět nastavilo tón jednání s Radou a přispělo ke konečnému přijetí směrnice dne 17. dubna 2019.

Udo Bux
05/2019

